עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג:

לה ב מיי' פרק ט"ו מהלכות טומאת צרעת הלכה ז:

◆

גליון הש"ס

גמ' שיעורין חציצין. עי' לקמן דף לא ע"א רש"י ד"ה עשר:

◆

רבינו חננאל

וכתיב אל (פני) הכפורת יהיו פני הכרובים, וגמירי דאין פני הכרובים פחותין מטפח. ירושלמי מנא לן דלמעלה מעשרה רשות אחרת, ר' אבהו בשם ר' שמעון בן לקיש. ונועדתי לך שם, וכתיב אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם, מה דבור האמור להלן רשות אחרת אף דבור האמור כאן מעל הכפורת רשות אחרת. ואקשינן ממאי דחלל הסוכה בעינן עשרה טפחים זולתי הסככה, אימא עשרה טפחים בהדי סככה הן. ושנינן תנא מבית עולמים גמר לה, דכתיב והבית אשר בנה המלך שלמה וגו', ודברים פשוטין הן. נמצאו הכרובים על גבי הכפורת במשכן עומדים בשליש הבית שהוא כ' טפחים, (דילמ') [דל מיניה] עשרה טפחים לארון וכפורת כדאמרינן, פשו להו עשרה, וכתיב והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם, נמצאו כנפי הכרובים למעלה מעשרה וקרי להו סככה, שמע מינה כי חללה עשרה זולתי הסככה. ואקשינן ממאי דכנפיהן למעלה מראשיהן היו פורשין, שנמצא החלל עשרה טפחים, דלמא בהדי רישיהו הוו קיימו ונמצאת הסככה (למעלה) מכלל עשרה. ושנינן מדכתיב פורשי כנפים למעלה, שמע מינה למעלה מראשיהן. הניחא לר' מאיר דתני במס' כלים בפרק י"ז כל האמות היו בבינונית, ומפורש (מהאמה) [שם כי האמה] של משה היתה קטנה, ואחרת היתה יתירה עליה חצי אצבע, ואחרת יתירה עליה חצי אצבע. נמצאת האמה שהיא ששה טפחים וחצי אצבע היא הבינונית, שיש פחות הימנה חצי אצבע ואחרת יתירה עליה חצי אצבע. אלא לר' יהודה דפליג עליה דרי מאיר דאמר אמה של בנין ו' טפחים ושל כלים ה'. נמצא ארון שבעה טפחים ומחצה, כי כלי הוא, וכפורת טפח הרי ח' וחצי, נשארו קומות הכרוב[ים] י"א טפחים וחצי, א) הנה צריכין להיות שיעורי י"א טפחים וחצי הסוכה. ושנינן לר' יהודה גמרא גמיר לה שיעור דסוכה י' טפחים, דאמר רב חייא בר אשי אמר רב. שיעורין, חציצין ומחיצות, הלכה למשה מסיני. מחיצות הא דאמרן שיעור מחיצות של סוכה עשרה טפחים הלכה למשה מסיני. הניחא לר' יהודה דצריך הלכה, אלא לר' מאיר מדאורייתא היא, כדאמרן ארון ט' טפחים וכפורה טפח הרי עשרה והכרובים סוככים על הכפורת. ושנינן לר' מאיר מדאורייתא גובה הדפנות, אתאי הלכתא לגוד אסיק מחיצתא, ולדופן עקומה ד' אמות, ופחות מג' כלבוד דמי. ואקשינן שיעורין דאורייתא נינהו, דכתיב ארץ חטה ושעורה, אמר ר' חנן כל הפסוק הזה לשעורין נאמר, חטה דתנן בנגעים פרק י"ג מי שנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפו וסנדליו וטבעותיו בידו, הוא והן טמאין מיד כו'.

א) נ"ל הנה צריך להיות שיעור הסוכה י"א טפחים וחצי.

תוספות

הלכך דיש מקום בראש שראוי להניח בו שני תפלין כדאמרינן בריש המוצא תפילין (עירובין דף צה:) ואע"ג דגבי ציץ כתיב מצח ט)ומתרגמינן י)בין עינוהי ואמרינן פרק האומר (קידושין סו.) גבי ינאי המלך הקם להם בציץ שבין עיניך והאי בין עיניך משמע כמו בין עיניך דכתיב גבי תפלין שהכל בגובה של ראש ומיהו אינו מתישב כל כך משום דתפלין יליף בסוף הקומץ רבה (מנחות דף לז:) בגזירה שוה שבין עיניך בגובה הראש אלא תשימו קרחה בראש במקום שער ומ"מ אפילו היה ציץ על המצח ממש מ"מ היה צריך לקשור הציץ והתפלין מאחורי ראשו והיו שניהם דומין שם את המצנפת והא דאמרינן בפרק ראשון דיומא (דף יב:) דבגדי כה"ג ביוה"כ כשרין לכהן הדיוט אע"ג דבבגדי לבן כתיב מצנפת בשאר בגדים איירי חוץ מן המצנפת ומיהו בלשון גמ' אשכחן דקרי מצנפת להאי דכהן הדיוט דאמרינן בפ' בראשונה (שם כה. ושם) גבי פיים שנוטל מצנפתו של אחד מהם ועוד קשה דלא היה ציץ ביוה"כ בבגדי לבן ולמה קרי ליה מצנפת ושמא אעפ"כ היתה קטנה כמצנפת של כל השנה [ועי' תוספות עירובין צה: ד"ה מקום]:

תפשת מרובה לא תפשת. יש מפרשים לפי שמדה מרובה אין לה סוף וכאן אי אפשר לומר כן דעל כרחיך לא אפשר ללמוד אלא מפנים שיכולין ליכנס במשכן וכן בפרק קמא דר"ה (דף ד: ושם) ובחגיגה (דף יז.) גבי עצרת דיש לה תשלומין כל שבעה דיליף מחג המצות ופריך ונילף מחג הסוכות ומשני תפשת מרובה לא תפשת והתם יש לדבר סוף ועוד מוכח בהדיא בתורת כהנים דכתיב (ויקרא טו) כי יזוב זוב דמה ימים רבים ימים שנים יכול ימים הרבה אמר ר' עקיבא כל שמשמעו מועט ומשמעו מרובה תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת רבי יהודה בן בתירה אומר שתי מדות אחת מדה כלה ואחת מדה שאינה כלה מודדין במדה כלה ואין מודדין במדה שאינה כלה אמר רבי נחמיה וכי למה בא הכתוב לפתוח או לנעול והלא לא בא לנעול אלא לפתוח אם אתה אומר ימים עשרה או אינו אלא מאה או מאתים או אלף או ריבוא וכשאתה אומר ימים שנים פתחת וזהו פירושו של תפשת מרובה דאם אתה תופש את המועט אין מוציאין אותו מידך שהמועט בכלל המרובה אבל באת לתפוש המרובה אומר לך הבא ראיה וטול ורבי יהודה בן בתירה בא ללמוד ממנהג העולם שתופסין את המדה כלה ומניחין את המדה שאינה כלה אף כאן תופסין החשבון המועט שיש לו סוף ור' נחמיה בא ללמוד מדרך המקראות שלא בא לסתום אלא לפרש והכא גבי תשלומין צריכין כולן לטעמיה של רבי עקיבא: [ועי' תוספות יומא עב. ד"ה נעביד]

בשליש הבית הן עומדין. דקומת הכרובים עשר אמות והבית שלשים אמות והא דכתיב (מלכים א ו) ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו היינו משפת הכרובים ולמעלה כדאיתא בפ' המוכר פירות (ב"ב צט:) ולא כמו שפירש בקונטרס בפירוש מלכים (שם) דעליית בית קדשי הקדשים נמוכה משל היכל: [ועי' תוספות יומא נב. ד"ה ועשרים]

גפן

גמרא

דבר יוכני תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת ואימא כאפי דציפרתא דזוטר טובא אמר רב אחא בר יעקב רב הונא פני פני גמר כתיב הכא אל פני הכפורת וכתיב התם [1]מאת פני יצחק אביו ונילף מפנים של מעלה דכתיב [2]כראות פני אלהים ותרצני תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת ונילף מכרוב דכתיב [3]אל הכפורת יהיו פני הכרובים אמר רב אחא בר יעקב גמירי אין פני כרובים פחותין מטפח ורב הונא נמי מהכא גמיר ומאי כרוב א"ר אבהו א)כרביא שכן בבבל קורין לינוקא רביא א"ל ב)אביי אלא מעתה דכתיב [4]פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם היינו כרוב היינו אדם אפי רברבי ואפי זוטרא וממאי דחללה עשרה בר מסככה אימא בהדי סככה אלא מבית עולמים גמר דכתיב [5]והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו וכתיב [6]קומת הכרוב האחד עשר באמה וכן הכרוב השני ותניא מה מצינו בבית עולמים כרובים בשליש הבית הן עומדין משכן נמי כרובים בשליש הבית הן עומדין משכן כמה הוי עשר אמות דכתיב [7]עשר אמות אורך הקרש כמה הוי להו שיתין פושכי תלתיה כמה הוי עשרים פושכי דל עשרה דארון וכפורת פשו להו עשרה וכתיב [3]והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת קרייה רחמנא סככה למעלה מעשרה ממאי דגדפינהו עילוי רישייהו קיימי דלמא להדי רישייהו קיימי אמר רב אחא בר יעקב למעלה כתיב ואימא דמידלי טובא מי כתיב למעלה למעלה הניחא ג)לר' מאיר דאמר כל האמות היו בינוניות אלא לר' יהודה דאמר אמה של בנין ששה טפחים ושל כלים חמשה מאי איכא למימר ארון וכפורת כמה הוי להו תמניא ופלגא פשו להו חד סרי ופלגא אימא סוכה עד דהויא חד סרי ופלגא אלא לרבי יהודה הלכתא גמירי לה דאמר ר' חייא בר אשי אמר רב ד)שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני שיעורין דאורייתא נינהו דכתיב [8]ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש ה)ואמר רב חנן כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר חטה לבית המנוגע דתנן ו)הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידו הוא והן טמאין מיד

היה

רש"י

בר יוכני. עוף גדול הוא מאד ובבכורות (דף נז:) אמרינן פעם אחת הטילה בר יוכני ביצה במקומו וטבעה ששים כרכים ושיברה ש' ארזים: **פני פני גמר.** ג"ש גמר ובציפרתא לא כתיב פני: **תפשת מרובה.** במקום שאתה שומע אף המועט במרובה לא תפשת דיש להקשות תפוס את המועט והרי אתה שקרן בדבריך: **ונילף מפני הכרובים.** דזוטרי מטפח: **היינו פני כרוב היינו אדם.** הלא שניהן שוין ולמה חלקם הכתוב. ומשני לעולם כרוב נמי פני תינוק הוא וזהו חילוקם פני אדם אפי רברבי פני הכרוב אפי זוטרי: **וממאי דחללה עשרה.** כיון דמארון וכפורת ילפת עשרה ממאי דחללה עשרה לבד מעובי סככה דלמא בהדי סככה כי ארון וכפורת: **בשליש הבית היו עומדין.** שהיו הכרובים שעשה שלמה עומדין בארץ על רגליהם וכתיב קומת הכרוב עשר נמצא קומתו כלה בשליש גובה הבית שהוא שלשים אף כאן במשכן כשהיו הכרובים שעשה משה על הכפורת היה גבהן כלה בשליש גובה הבית: **משכן כמה הוי.** גבהו: **תלתיה כמה הוי עשרים.** נמצא גובה הכרובים כלה לסוף עשרים טפחים מן הארץ והן עומדין על הכפורת: **דל עשרה טפחים דארון וכפורת.** לדעת מראשם ח) של כרובים כמה הוי נמצא מראשם של כרובים עד רגליהם עשרה טפחים: **וכתיב סוככים בכנפיהם.** אלמא מכנפיהם ולמטה עד הכפורת קרוי סכך וכנפיהם למעלה לגבהן היו פרוסות אלמא תחת כנפיהם עשרה טפחים חלל עד הכפורת וקרי ליה סוכה: **וממאי דגדפייהו עילוי רישייהו.** פריסי דהוה ליה חללה עשרה: **להדי רישייהו.** בשוה לראשם דהוה ליה עשרה עם עובי הכנפים: **הניחא לרבי מאיר דאמר.** במסכת מנחות (דף צז.): **כל האמות.** שבמשכן בין של כלים בין של בנין היו נמדדות בבינונית שהיא אמה בת ששה טפחים. והיא קרויה בינונית מפני שיש בת חמשה קטנה הימנה והיא אמת יסוד וסובב ואמת הקרנות ואמת ריבוע של מזבח הפנימי כדאמר במנחות (שם) מהאי קרא ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח וגו' ויש גדולה הימנה חצי אצבע כדתניא בפסחים (דף פו.) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת יתירה על של משה חצי אצבע שתי אמות ב' מקלות עשויין למדוד בהן האמות. שושן הבירה מקום הוא על חומת שער מזרחי של הר הבית ושושן הבירה מצויירת בו. הניחא לר"מ שהשוה כל האמות איכא למילף כדילפת דל י' לארון וכפורת פשו להו עשרה מכנפיהם עד מקום מושבם: **מאי איכא למימר.** אי מינה ילפת בעי חללה חד סרי ופלגא דארון וכפורת תמניא ופלגא הוא דהוו וכיון דכרובים בשליש הבית עומדין דהיינו לסוף עשרים פשו חד סרי ופלגא תחת כנפיהם: **לרבי יהודה.** דלא מצי יליף מקראי כל שיעור מחילה הלכתא גמירי לה מסיני וגמירי דבציר מעשרה לבר מסככה לאו מחילה היא ובהכי הויא מחילה: **שיעורין.** של איסורין כגון כזית לכל אכילת איסור וככותבת ליום הכפורים: **חצצין.** שהחציצה פוסלת בטבילה: **ומחיצין.** הלכות מחיצה: **לשיעורין נאמר.** הפסוק מדבר בשבחה של ארץ ישראל שאפילו בדברי תורה צריכין לשער בפירותיה איסורין שבתורה: **כליו על כתפיו.** שאינו לבוש בהן: **וסנדליו וטבעותיו בידו.** אחוזין בידו טבעותיו דומיא דסנדליו: **טמאין מיד.** בלא שהייה דכתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא וכולהו בא אל הבית קרינא בהו:

היה

מסורת הש"ס

א) חגיגה יג:, ב) [שם איתא ר"ש לאביי], ג) [לקמן ו: כלים פי"ז מ"י עירובין ד: מנחות צז.], ד) עירובין ד., ה) שם ברכות מא., ו) שם חולין עא: [נגעי' פי"ג מ"ט], ז) הגהה זו היא דרך דרש ויש לה סוד למבינים, ח) בס"א: גופן, ט) [צ"ל הא מתרגמינן], י) [בתרגום אונקלוס ליתא בית עינוהי],

◆

תורה אור השלם

1. ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו: בראשית כז ל
2. ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך כראת פני אלהים ותרצני: בראשית לג י
3. והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני הכרבים: שמות כה כ
4. וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר: יחזקאל י יד
5. והבית אשר בנה המלך שלמה ליי ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו: מלכים א ו ב
6. קומת הכרוב האחד עשר באמה וכן הכרוב השני: מלכים א ו כו
7. עשר אמות ארך הקרש ואמה וחצי האמה רחב הקרש האחד: שמות כו טז
8. ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש: דברים ח ח

◆

מוסף רש"י

כרביא. פני תינוק (חגיגה יג:). היינו כרוב היינו אדם. מה הן פני כרוב מה הן פני אדם. וכי לא אחד הן (שם). אפי רברבי ואפי זוטרא. האחד פני גדול והאחד פני קטן (שם). כל האמות היו בינוניות. באמה בת ו' טפחים לכל אדם, ויש גדולה ממנה, כדאמר בכילד צולין (פסחים פו.) שתי אמות היו בשושן הבירה, אחת יתירה על של משה חצי אצבע ואחת יתירה עליה חצי אצבע, נמצאת יתירה על של משה אצבע (ערובין ד:). אמה של בנין. כגון אמות הקרשים והיריעות (שם) או: כגון חומת הבית ומזבח העולה (מנחות צז.). ושל כלים. כגון אמות הארון והמזבחות והשלחן (ערובין שם ובעי"ז מנחות שם). שיעורין. שנתנו חכמים לכל דבר, כגון כזית דם חלב פיגול ונותר וכזית מן המת שמטמא באהל ושאר שיעורין דמפרש לקמן, חציצין. חציצה הפוסלת בטבילה, ומחיצין הלכות מחיצה שתהא גבוהה עשרה וכן שאר הלכותיה (ערובין ד.). הלכה למשה מסיני. אלו כשהן נשאלו בבית המדרש מנין לכם מן התורה והשיבו שהלכה למשה מסיני הם ושמען השומע וסדרן כסדר שמתן (לקמן לד.). כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר. להודיע שבחה של א"י שיש בה פירות ששיעורי תורה נתלין בהן (ברכות מא.) וכל אלו משערין בהן דברים אחרים (ערובין ד.). הנכנס לבית המנוגע. כתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא עד הערב ולא כתיב יכבס בגדים, והאוכל בבית יכבס בגדיו (שם) בשוהה בבית כשיעור אכילה, ואפילו לא יאכל, מדכתיב בסיפיה והשוכב בבית יכבס את בגדיו, הלכך הנכנס בו ונושא את בגדיו עמו שלא כדרך מלבושו, אין אלו בגדיו וטמאים מיד שאף בהן אני קורא והבא אל הבית, וכשהוא לבוש בהן בעינן שהייה (ברכות מא.). וסנדליו וטבעותיו בידו. בקומצו שלא כדרך מלבוש (חולין עא.) שאינן מלובשין בו דרך מלבוש, דומיא דכליו על כתפיו (ערובין ד.).